

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ НАН УКРАЇНИ

СЕСІЇ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ ТА ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ВІДДІЛЕНЬ НАН УКРАЇНИ

24–27 травня 2021 року

Згідно з постановою Президії НАН України від 28.04.2021 № 147, 24–25 травня відбулися загальні збори відділень НАН України, на яких було заслухано звіти про наукову діяльність установ відділень НАН України у 2020 р., окреслено напрями подальшої роботи, проведено вибори кандидатів в академіки і члени-кореспонденти НАН України та висунення кандидатів в іноземні члени НАН України по відділеннях. 26 травня відбулася сесія Загальних зборів НАН України з виборів дійсних членів (академіків), членів-кореспондентів та іноземних членів НАН України, а 27 травня – річна сесія Загальних зборів Національної академії наук України, під час якої було підбито підсумки діяльності Академії в 2020 р. та розглянуто завдання на наступний період.

Відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Статуту Національної академії наук України та постанови Президії НАН України від 28.04.2021 № 147 у період 24–27 травня 2021 р. було проведено сесії Загальних зборів Національної академії наук України та загальних зборів відділень НАН України. Заходи проходили з дотриманням усіх передбачених законом обмежувальних заходів, запроваджених для запобігання поширенню коронавірусної інфекції COVID-19, у розосередженому порядку в режимі відеоконференції з утворенням 15 виборчих дільниць.

Згідно із затвердженою програмою, в перші два дні, 24 і 25 травня, відбулися загальні збори відділень НАН України, на яких зі звітними доповідями про підсумки наукової діяльності установ відділень НАН України у 2020 р. та перспективи розвитку досліджень і розробок з відповідних напрямів виступили академіки-секретарі відділень. Далі учасники зборів заслухали наукові доповіді провідних фахівців з окремих пріоритетних напрямів. Після їх обговорення було прийнято постанови загальних зборів відділень НАН України і відбулися урочисті

Науковці НАН України збираються на церемонію відкриття меморіальної дошки на честь багаторічного президента Національної академії наук України академіка Бориса Євгеновича Патона

Меморіальна дошка на фасаді будівлі Президії НАН України на честь президента НАН України (1962–2020) академіка НАН України Б.Є. Патона

церемонії вручення премій НАН України імені видатних вчених. Потім у кожному з відділень було проведено вибори кандидатів у дійсні члени (академіки) і члени-кореспонденти НАН України та висунення кандидатів в іноземні члени НАН України.

26 травня відбулася сесія Загальних зборів НАН України з виборів дійсних членів (академіків) і членів-кореспондентів НАН України.

Перед її початком було урочисто відкрито меморіальну дошку на фасаді будівлі Президії НАН України на честь багаторічного президента Національної академії наук України академіка Бориса Євгеновича Патона.

Право відкрити меморіальну дошку було надано нинішньому президенту НАН України академіку НАН України А.Г. Загородньому та голові Комісії НАН України з питань увічнення пам'яті академіка Б.Є. Патона академіку НАН України А.Г. Наумовцю. У виступах вони теплими словами згадали Бориса Євгеновича, його людські якості та залишену ним величезну наукову і культурну спадщину. Своїми спогадами про Б.Є. Патона поділилися директор Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України академік НАН України М.Г. Жулинський, заступник директора Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України академік НАН України Л.М. Лобанов та директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків.

Сесія Загальних зборів Національної академії наук України, 15-та виборча дільниця. 26 травня 2021 р.

До нинішніх виборів Президія НАН України, з урахуванням положення Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо граничної чисельності членів Національної академії наук України у 200 академіків і 400 членів-кореспондентів, оголосила 33 вакансії академіків і 76 вакансій членів-кореспондентів за 97 спеціальностями. На жаль, уже після оголошення виборів і висунення кандидатур пішов з життя претендент на вакансію академіка НАН України зі спеціальності «нанofізика мінералів» член-кореспондент НАН України О.Б. Брик, тому кількість вакансій академіків зменшилася до 32.

Як зазначив президент НАН України академік НАН України А.Г. Загородній, в основу розподілу вакансій за відділеннями та визначення спеціальностей було покладено прагнення забезпечити пріоритетний розвиток фундаментальних наук, передусім в тих напрямках, у яких вчені Академії мають результати світового рівня. «Безумовно, першочерговою умовою була наявність з кожної спеціальності гідних кандидатур для обрання, і не лише в інститутах нашої Академії, а й у закладах вищої освіти, галузевих наукових та науково-технічних установах України. Важливо також, щоб, обираючи нових членів, наша Академія не обмежувалася Києвом, а дбала про посилення науки і в інших регіонах держави. І, нарешті,

надзвичайно актуальним є поліпшення гендерного співвідношення серед членів Академії, оскільки частка жінок наразі залишає бажати кращого», — підкреслив президент.

Про значний інтерес наукової громадськості до цих виборів свідчить високий конкурс серед претендентів. Так, на 32 вакансії академіків було висунуто і зареєстровано 79 претендентів, тобто 2,5 на одне місце, на 76 вакансій членів-кореспондентів — 287 претендентів, або майже 4 особи на одне місце.

Із загальної кількості висунутих претендентів на вакансії дійсних членів (академіків) та членів-кореспондентів НАН України 267 — працівники установ НАН України, що становить 73% загальної кількості претендентів. 99 осіб (27%) представляли заклади вищої освіти, наукові установи різного відомчого підпорядкування та інші організації. Кількість жінок серед висунутих на вибори кандидатів у члени Академії становила 58, або 15,8%.

Ці та інші дані свідчать про те, що незважаючи на складні умови сьогодення, авторитет Національної академії наук України в суспільстві залишається високим і відображає її значення як найвищої наукової установи держави.

Список висунутих претендентів було своєчасно, більше ніж за місяць до виборів, опубліковано у пресі та електронних засобах масової інформації для громадського обговорення, у

якому взяли участь ради наукових установ, закладів вищої освіти, окремі провідні вчені як України, так і інших держав, від яких надійшло кілька тисяч відгуків про наукову діяльність претендентів. Згідно зі Статутом Академії, вся підготовка до виборів відбувалася в умовах повної відкритості і свободи обговорення кандидатур. На завершальній стадії виборчої кампанії — загальних зборах відділень — також було створено всі умови для вільного обміну думками, критичних виступів, пропозицій, що безумовно сприяло здійсненню обґрунтованого, об'єктивного та незалежного вибору. В усіх відділеннях працювали експертні комісії, які рекомендували до обрання пріоритетні кандидатури.

Коротко характеризуючи склад кандидатів у члени НАН України, обраних загальними зборами відділень, президент НАН України А.Г. Загородній поінформував, що з 32 кандидатів в академіки 26 — співробітники НАН України, 5 — працюють у закладах вищої освіти і один кандидат з Національної академії медичних наук України. Серед 73 кандидатів у члени-кореспонденти (не було обрано кандидатів на одну вакансію у Відділенні інформатики, на одну вакансію — у Відділенні біохімії, фізіології і молекулярної біології і на одну вакансію — у Відділенні економіки) 58 працюють в установах НАН України, 11 — у закладах вищої освіти, 4 — у галузевих наукових установах та інших організаціях. 24 кандидати в академіки і 52 у члени-кореспонденти з Києва, що становить 72% загальної кількості всіх кандидатів у члени НАН України. Три кандидати в академіки працюють у Харкові, два — у Львові і по одному у Дніпрі, Ужгороді та Чернобилі. Серед кандидатів у члени-кореспонденти 7 осіб з Харкова, 6 — зі Львова, дві — з Дніпра, по одній — з Ужгорода, Чернівців, Сум, Одеси, Запоріжжя і Слов'янська Донецької області. Отже, у регіональних наукових центрах працюють 28% всіх обраних кандидатів у члени НАН України.

Середній вік академіків напередодні виборів становив 79,1 року, членів-кореспондентів — 71,8 року. Середній вік обраних кандидатів в

академіки НАН України — 67 років, тобто на 12 років менше від наявного до виборів, кандидатів у члени-кореспонденти — 61 рік, що майже на 11 років менше, ніж до цього часу.

Серед обраних кандидатів у члени Академії 14 жінок. Це значно більше, ніж обиралося на будь-яких попередніх виборах за весь час існування Академії.

Далі про результати виборів, які відбулися на загальних зборах відділень НАН України, доповіли присутнім академіки-секретарі цих відділень.

За підсумками таємного голосування на сесії Загальних зборів НАН України було обрано 30 академіків, 73 члени-кореспонденти та 27 іноземних членів НАН України (список обраних див. у розділі «Документи»).

27 травня відбулася річна сесія Загальних зборів Національної академії наук України, під час якої було підбито підсумки діяльності Академії в 2020 р. та розглянуто завдання на наступний період. Відповідно до Статуту НАН України у сесії взяли участь академіки та члени-кореспонденти НАН України, а також делеговані представники наукових колективів установ НАН України. Відкрив сесію президент Національної академії наук України академік НАН України А.Г. Загородній. Він привітав присутніх та оголосив звернення Президента України Володимира Зеленського до учасників Загальних зборів.

Шановні друзі!

Щиро вітаю вас із проведенням Загальних зборів Національної академії наук України.

За свою більш ніж сторічну історію головна наукова організація нашої країни пройшла величезний шлях. Її славу створювали видатні вчені, наукові здобутки яких стали свідченням високого інтелектуального потенціалу українського народу.

Сьогодні Академія, продовжуючи свої славні традиції, не полишає всебічного розвитку фундаментальних досліджень та практичного вирішення актуальних завдань. Підсумовуючи здобутки та визначаючи орієнтири на май-

бутнє, Національна академія наук України демонструє сталі прагнення до змін.

Вірю, що під егідою Академії вітчизняна наука сприятиме утвердженню України як високотехнологічної держави, стане підґрунтям для активізації технологічних перетворень та прискорення інноваційного прогресу в усіх сферах життя суспільства.

Бажаю всім учасникам зібрання міцного здоров'я, плідної роботи, наполегливості та нових здобутків задля розвитку науки.

Володимир Зеленський

На адресу учасників Загальних зборів НАН України надійшло також відеозвернення від Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала.

Шановне наукове товариство!

Від імені Уряду і від себе особисто хочу привітати учасників сесії Загальних зборів Національної академії наук України.

Національна академія наук України залишається важливим осередком розвитку фундаментальних і прикладних досліджень у нашій державі. Підтримка та розвиток науки безумовно залишатиметься вагомим напрямом роботи Уряду, адже від успіху цієї галузі залежить прогресивний розвиток і всіх інших сфер. Україні потрібні проривні ідеї для соціально-економічного зростання.

Сьогодні перед НАН України стоїть низка важливих завдань, які потребують невідкладного вирішення. Національна академія наук має стати потужним центром для реалізації потенціалу молодих і талановитих українських науковців.

Важливо також постійно підвищувати ефективність діяльності Академії та престиж науки у суспільстві.

Впевнений, що спільними зусиллями ми зможемо досягти позитивних зрушень у цих напрямках.

Денис Шмигаль

Далі слово було надано голові Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій Сергію Бабаку, який оголосив

Відеозвернення Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала до учасників Загальних зборів НАН України

Голова Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій Сергій Бабак зачитує присутнім звернення Голови Верховної Ради України Дмитра Разумкова

присутнім звернення Голови Верховної Ради України Дмитра Разумкова.

Учасникам і гостям сесії Загальних зборів Національної академії наук України.

Сердечно вітаю вас з проведенням сесії Загальних зборів Національної академії наук України — важливої події для вітчизняної наукової спільноти, на якій підсумовується робота Академії за 2020 рік.

Цей рік запам'ятається нам боротьбою зі складними і сильними ворогами — агресором проти Української держави та коронавірусною хворобою COVID-19.

З вітальним словом до учасників Загальних зборів звернувся Міністр освіти і науки України Сергій Шкарлет

Доповідь президента Національної академії наук України академіка А.Г. Загороднього про підсумки діяльності НАН України у 2020 р. та завдання на наступний період

На жаль, ми втратили за цей період знаних науковців, серед яких — багаторічний керманіч Академії, великий патріот науки та України Борис Патон.

Попри всі складнощі, Національна академія наук України завжди активно реагувала на потреби і вимоги сьогодення, шукала шляхи вирішення критичних завдань.

Серед нещодавніх здобутків науковців варто відзначити дослідження з розвитку обо-

ронно-промислового комплексу України, наприклад нової ракети-носія «Циклон-4М», вивчення коронавірусної хвороби COVID-19, роботи з новітніми матеріалами, зокрема керамічними структурами, отримання нових знань з енергетичного балансу України, Землі та галактики, забезпечення продовольчої та інформаційної безпеки держави, розроблення прогнозів та пріоритетів розвитку економіки та суспільства.

Від імені народних депутатів України хочу подякувати Академії за науково-експертне забезпечення законотворчої діяльності. Відзначу, що завдяки такій співпраці останнім часом парламентом прийняті закони, які частково вдосконалюють функціонування наукової галузі, вирішують питання підготовки наукових кадрів, змінюють формат нагород і започатковують Національну премію України імені Бориса Патона. Але на порядку денному ще дуже багато завдань для вирішення проблем науки і науковців.

Щиро бажаю всім дослідникам міцного здоров'я, творчої наснаги та успіхів на шляху до нових здобутків і процвітання України.

Дмитро Разумков

Сергій Бабак також привітав учасників зібрання від себе особисто, зазначивши, що Національна академія наук України завжди була форпостом української науки і завжди робила неоціненний внесок у розвиток економіки нашої країни. Він побажав науковцям Академії і надалі плідно працювати, щоб Україна посіла чільне місце у світовій науці.

З вітальним словом виступив також Міністр освіти і науки України Сергій Шкарлет. Він зауважив, що Загальні збори НАН України є знаковою подією для всієї науково-освітньої спільноти, і наголосив на тому, що в непростих умовах карантинних обмежень і наукова, і освітня галузь вистояли та навчилися працювати по-новому. Міністр побажав всім учасникам засідання добра, здоров'я і успіхів у науковій роботі.

Далі президент Національної академії наук України академік НАН України А.Г. Загоро-

дній виступив з доповіддю про підсумки діяльності Національної академії наук України у 2020 році та завдання на наступний період (див. с. 11), у якій було представлено отримані минулого року найважливіші результати фундаментальних і прикладних досліджень з широкого спектра галузей наукових знань та практичних застосувань, проаналізовано проблеми звітного періоду, обговорено питання участі НАН України у вирішенні актуальних проблем, які постають перед суспільством і державою, напрями подальшого вдосконалення діяльності НАН України та визначено основні завдання Академії щодо подальшого розвитку науки й наукового забезпечення інноваційного розвитку нашої держави.

За традицією під час сесії Загальних зборів НАН України відбулася церемонія нагородження найвищою відзнакою Національної академії наук України — Золотою медаллю імені В.І. Вернадського. За результатами конкурсу 2020 р. її присуджено академіку НАН України А.Г. Наумовцю за визначні досягнення в галузі наноелектроніки і фізики поверхні та президенту Австрійської академії наук професору Антону Цайлінгеру (Anton Zeilinger) за видатні досягнення в галузі квантової електроніки та здійснення телепортації фотонів. Лауреати Золотої медалі імені В.І. Вернадського виступили з науковими доповідями.

Важливим питанням, винесеним на розгляд сесії Загальних зборів НАН України цього року, стало обговорення та затвердження нової редакції Статуту НАН України. Проект нової редакції Статуту, розроблений Комісією з підготовки нової редакції Статуту НАН України, було оприлюднено на офіційному сайті НАН України для громадського обговорення. Всі пропозиції, що надійшли від наукової громадськості, було розглянуто, узагальнено і схвалено Президією НАН України.

Учасники зборів заслухали інформацію секретаря Комісії з підготовки нової редакції Статуту НАН України академіка НАН України В.Л. Богданова, який пояснив необхідність внесення змін до Статуту потребою приведення його у відповідність до чинного

Президент Національної академії наук України академік А.Г. Загородній вручає Золоту медаль імені В.І. Вернадського академіку НАН України Антону Григоровичу Наумовцю

Наукова доповідь лауреата Золотої медалі імені В.І. Вернадського академіка НАН України А.Г. Наумовця

Наукова доповідь у режимі відеоконференції лауреата Золотої медалі імені В.І. Вернадського президента Австрійської академії наук професора Антона Цайлінгера (Anton Zeilinger)

законодавства. В обговоренні цього питання взяли участь директор Інституту економіко-правових досліджень ім. В.К. Мамутова НАН України член-кореспондент НАН України В.А. Устименко та голова Західного наукового центру НАН України і МОН України академік НАН України З.Т. Назарчук. Далі учасники зібрання одногосно затвердили нову редакцію Статуту НАН України.

У межах обговорення звітної доповіді президента НАН України виступили в.о. академіка-секретаря Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України академік НАН України С.В. Комісаренко; академік-секретар Відділення економіки НАН України академік НАН України Е.М. Лібанова; генеральний конструктор ДП «Івченко-Прогрес» член-кореспондент НАН України І.Ф. Кравченко; академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України В.М. Локтев; начальник Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних Сил України генерал-майор, доктор технічних наук І.Б. Чепков; голова Північно-Східного наукового центру НАН України і МОН України академік НАН України В.П. Семиноженко; академік-секретар Відділення ядерної фізики та енергетики НАН України академік НАН України М.Ф. Шульга; академік-секретар Відділення загальної біології НАН України академік НАН України В.Г. Радченко; голова Національного фонду досліджень України академік НАН України Л.П. Яценко; завідувач відділу Інституту надтвердих матеріалів ім. В.М. Бакуля НАН України академік НАН України Т.О. Пріхна; директор Українського гідрометеорологічного інституту ДСНС України та НАН України член-кореспондент НАН України В.І. Осадчий; директор Київського академічного університету академік НАН України О.А. Кордюк; дирек-

тор Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України член-кореспондент НАН України Б.М. Ажнюк; член Президії НАН України академік НАН України А.Г. Наумоєць.

Після обговорення Загальні збори НАН України одногосно схвалили «Звіт про діяльність Національної академії наук України у 2020 році», прийнявши відповідну постанову.

Завершуючи сесію Загальних зборів НАН України, президент Національної академії наук України академік НАН України А.Г. Загородній зазначив, що незважаючи на те, що Академія продовжує плідно працювати та отримувати результати високого наукового рівня, це не повинно давати привід для самозаспокоєння. Адже є ще чимало завдань, які потребують значних зусиль для їх вирішення.

Зараз на часі – розроблення та реалізація нової Концепції розвитку НАН України з урахуванням стратегічно важливих напрямів реформування Академії. Для підвищення ефективності використання бюджетних коштів необхідно вдосконалити основні принципи розподілу бюджетного фінансування між установами НАН України, спрямувати його на здійснення пріоритетних наукових досліджень, розвиток дослідницької інфраструктури та поліпшення матеріально-технічного забезпечення. Важливим джерелом наповнення бюджетів установ Академії має стати інноваційна діяльність та комерціалізація результатів досліджень і розробок.

Як наголосив президент Академії, надзвичайно гострим залишається питання збереження кадрового потенціалу. Необхідно докласти максимальних зусиль для поповнення творчих колективів талановитою науковою молоддю, а також до поліпшення соціальних умов науковців.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик